

HURÛF-U MUKATTAA*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Ak-Televizyon izleyicileri ve Ak-Radyo dinleyicileri! Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikrâmı, her türlü güzel şeyler üzerinize olsun... Allah sizlere nasîb eylesin...

Bugün tefsirine başlayacağımız Bakara Sûresi, Kur'an-ı Kerim'in ikinci sûresi... Peygamber SAS Medine-i Münevvere'ye hicret ettiği zaman ilk inen sûre... Medine'de ilk inen sûre olmakla beraber, içinde en son inen ayet de mevcut... Kur'an-ı Kerim'in zirvesi, çok mühim bir sûre...

Kûfiyyûn'a göre, Kûfeli İslâm alimlerinin, mütehasıslarının kanaatine göre 286 ayet olan; çok nurları ihtiva etmesi dolayısıyla, en nurlu mânâsına gelen *ez-Zehrâ* ismiyle isimlendirilen ve Benî İsrâil'in, yahudilerin kesmeleri gereken kurbanı kesmekte nasıl tereddütler geçirdiklerini anlatan kıssa da olduğundan, o kıssa sebebiyle *el-Bakara* ismi verilen; veyahut da, içinde *Ayete'l-Kürsî* olduğundan, o da çok mühim bir ayet-i kerime olduğundan, *el-Kürsî Sûresi* denilen sûrenin birinci ayetine, Allah'ın lütfuyla, izniyle, Allah'a sığınarak, Allah'ın ismiyle, Allah'tan yardım dileyerek başlıyoruz.

Alimlerin çoğunun kanaatine göre, bu mübarek sûrenin birinci ayet-i kerimesi:

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

الم

(البقرة:١)

(*Elif, lâm, mîm.*)’dir. *Elif, lâm, mîm...* Bu kadar. Yâni bir *elif* harfi, bir *lâm* harfi, bir *mim* harfi; bu bir ayet-i kerimedir. Böylece üç harf yapışık olarak, bitişik olarak bulunduğu halde, bir kelime gibi yazıldığı halde, ayrı ayrı okunur; bir kelime gibi okunmaz. Tek tek okunduğu için, buna kat’ edilerek okunan, kesik kesik okunan mânâsına, “*huruf-u mukattaa*” denilir.

Bu gibi harfler, Kur’an-ı Kerim’in 29 sûresinin başında vardır. Misâl verelim: İşte bu (*Elif, lâm, mîm*), sonra, (*Elif, lâm, mîm, râ*), (*Elif, lâm, mîm, sâd*), (*Hâ, mîm*), (*Hâ, mîm, ayn, sîn, kâf*), (*Kâf, hâ, yâ ayn, sâd*), (*Kâf*), (*Sâd*), (*Nûn*), (*Tâ, sîn, mîm*) gibi şekillerde geçer.

Bazı sûrelerde bunlar başlı başına ayettir. Bazılarında da, birinci ayetin ilk parçasıdır, başlı başına ayet değildir.

a. Hurûf-u Mukattaa’nın Anlamı

Bu hurûf-u mukattaa acaba ne anlama geliyor?.. Bu hususta müfessirler, Kur’an-ı Kerim’in açıklamasını yapan mübarek alimler, takvâ ehli, titiz, mübarek din büyüklerimiz çeşitli davranışlar sergilemişlerdir, çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir.

Bir kısmı, “Bunlar Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin bildiği, Allah bilir deyip de bizim de susmamız

gereken, remizli işaretlerdir. Biz bu konuda bir şey söylememeyi tercih ederiz.” demişlerdir. “Bir şey söylemek tehlikeli olabilir.” diye, bir şey söylememeyi, tefsir etmemeyi tercih etmişlerdir.

Bazıları da tefsir etmişlerdir, bazı açıklamaları ileri sürmüşler, söylemişlerdir. Bu ileri sürülen açıklamaların bir kısmı, kendilerine gelen rivayetlerden, hadislerden kaynaklanmıştır. Bir kısmı da kendilerinin bu husustaki tahmin ve görüşlerinden kaynaklanmıştır.

Mânâsı hakkında fikir söyleyenlerden bir kısmı, “Bunlar sûrelerin isimleridir.” demişler. Nitekim Bakara Sûresi’ne, bizim Türkiye’imizde “*Büyük Eliflâmmîm*” derler. “*Hâmîm Sûresi*” derler. “*Yâsîn Sûresi*” diyoruz. Bunlar sûrelerin isimleridir diyenler var. Evet, böyle başladıkları için, gerçekten de isim gibi kullanılmıştır.

Bazıları da, “Bunlar Cenâb-ı Mevlâ’nın Esmâ-i Hüsnâ’sından bazılarıdır.” demişler.

İbn-i Abbas RA’dan rivayet edildiğine göre, Süddî isimli alim, İbn-i Abbas RA’a, “(Hâ, mîm) ne demek; (Tâ, sîn) ne demek, (Elif, lâm, mîm) ne demek?” diye sormuş. İbn-i Abbas RA buyurmuş ki:

هِيَ اسْمُ اللَّهِ الْأَعْظَمُ

(Hiye ismu’llâhi’l-a’zam) “Bunlar Allah’ın en büyük isimleridir.”

Bir kısmı da, “Bunlar kasemdir, yemindir.” demişler.

Bir kısmı demişlerdir ki, meselâ Ebü'd-Duhà, İbn-i Abbas'tan rivayet etmiş bunu: “*Elif, lâm, mîm*;

أَنَا اللَّهُ أَعْلَمُ

(*Ene'llàhu a'lemu*) ‘Ben bu Kur’an-ı Kerim’i vahyeden, gönderen Allah’ım, a’lemim; her şeyi en iyi, tam mânâsıyla bilirim.’ mânâsını ifade eder.” demiş.

“—Olur mu böyle; *elif* (*ene*) ben demek, *lâm* (*a'lem*) demek, böyle kısa yazmak?..”

Evet, Arapların adetleri içinde vardır. Bazan bir tek harfi bir cümlenin, bir kelimenin, bir mânânın ifadesi olarak kullanmışlardır. Arap şairleri, cahiliye devrinde şiir yazan insanlar, Kur’an-ı Kerim’den önce öyle kullanmışlardır. Meselâ, *elif* Ahmed’e delâlet eder. Kullanılan bir şey...

İbn-i Abbas RA’ın böyle söylemesinin, bir görgüye, bilgiye, çevredeki kullanışa dayandığı muhakkak. Zâten bu 14 cins harf olan, 29 sûrenin başında bulunan bu *hurûf-u mukattaat*’ın, her birinin hangi kelimeye dalâlet ettiğini söyleyen alimler de çıkmıştır. “Araplar bunu şurada kullanıyor, bu şu demektir.” gibi söyleyenler olmuştur.

Bir kısmı demişlerdir ki: “Bunlar Cenâb-ı Hakk’ın Esmâü’l-Hüsnâ’sından bazılarının, bir harfle ifadesidir.” Meselâ: “*Elif*, Allah sözüne delâlet eder. *Lâm*, *Latîf* ismine delâlet eder. *Mîm*, *Mecîd* ismine delâlet eder.” gibi açıklamalar yapılmıştır.

Ayrıca, “*Elif (a’lâu’llah)*’a, yâni Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin lütuf ve ikrâmâtına; *lâm (lütfu’llâh)*’a, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin lütfuna, kullarına lütfen verdiği şeylere; *mim (mecdu’llâh)*’a, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin mecd ü azametine, şânına delâlet eder.” diye izah etmişlerdir.

Bu hurûf-u mukattaat’ın, böyle tek tek kullanılmasının sebebi hakkında da bazıları demişlerdir ki:

“—Bunlar bir sûreyi öteki sûreden ayırmak için kullanılmıştır.”

Ama sûreleri birbirinden ayırmak için, zâten (*Bi’smi’llâhi’r-rahmâni’r-rahîm*) diye başlık konuluyor. Her sûrenin başında da yok. Demek ki, bu çok kabul görmüş bir izah tarzı değil.

Bir kısmı da, “Dikkati çekip, merakı uyandırmak için, böyle bir başlangıçla Cenâb-ı Hak başlamıştır ki, dinleyenler pür dikkat, ‘Ne diyor, anlamı nedir?’ diye zihinlerini derlesinler, toplansınlar.” gibi bir şekilde düşünmüşlerdir.

Bazıları da, “Bu harflerin böyle zikredilmesi, Kur’an-ı Kerim’in Allah tarafından birtakım esrâr-ı ilâhiyyeyi ihtivâ eden bir ilâhî kelâm olarak indirilmesi dolayısıyla, ‘İşte böyle bazı işaretleri, esrarı vardır. Haydi bakalım, anlayabilerseniz anlayın da görelim!’ diye Kur’an-ı Kerim’in îcâzını, belâgatını, vecizliğini ve i’câzını; yâni mûcize oluşunu, aciz bırakıcılığını, kimse tarafından taklit edilemezliğini, şânına yaklaşılamaz,

derecesine çıkılamaz yükseklikte olduğunu gösteren bir başlangıçtır.” diye izahlar yapmışlar.

b. Hurûf-u Mukattaa ile Başlayan Sûrelerin Özelliği

Bazı alimler de şuna dikkati çekmişler: Böyle hurûf-u mukattaa ile başlayan bu 29 sûrenin genel özelliği, hepsinin başında Kur'an-ı Kerim'in, Allah'ın kelâmının önemi üzerinde durulması... Yâni, bu hurûf-u mukattaaın arkasından, Allah kelâmının, Kur'an-ı Kerim'in, Peygamber SAS Efendimiz'e inen vahyin önemli olduğunu, hürmet ve dikkat edilmesi gerektiğini gösteren ayetler geliyor. Bu da ilgi çekici bir şey... Yâni, “Kur'an-ı Kerim'le ilgili hususlarda bakın, ayağınızı denk alın, hürmetinizi takın! Bu Kur'an-ı Kerim bu kadar önemlidir.” diye, o önemi vurgulayan bir başlangıç...

Hakîkaten de bu hurûf-u mukattaa ile başlayan sûreleri düşünecek olursak; bu Bakara'da:

اَلَمْ ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ

(البقرة: ۱-۲)

(Elîf, lâm, mîm. Zâlike'l-kitâbü lâ raybe fîh, hüden li'l-müttakîn.) [Elîf, lâm, mîm. Bu (Kur'an), doğruluğu hiç şüphe götürmeyen ve müttakîler için yol gösterici bir kitaptır.] (Bakara, 2/1-2) diye devam ediyor. Kitap, yâni Kur'an-ı Kerim geçiyor. Başka yerde:

أَلَمْ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ نَزَّلَ عَلَيْكَ
الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

(آل عمران: ۱-۳)

(Elîf, lâm, mîm. Allâhu lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyûm. Nezzele aleyke'l-kitâbe bi'l-hakkı musaddikan limâ beyne yedeyhi ve enzele't-tevrâte ve'l-incîl.) [Elîf, lâm, mîm. Hayy ve Kayyûm olan Allah'tan başka ilâh yoktur. Rasûlüm, o sana kitabı hak ve önceki kitapları tasdik edici olarak tedrîcen indirdi. Önceden insanlara yol gösterici olarak Tevrat ve İncil'i de indirmişti.] (Âl-i İmran, 3/1-3) Burada da bakınız, yine kitap geçiyor.

الْمَصْرَ كِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ
حَرْجٌ مِنْهُ لِتُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

(الاعراف: ۱-۲)

(Elîf, lâm, mîm. sâd. Kitâbün ünzile ileyke felâ yekün fî sadrike haracün minhü li-tünzira bihî ve zikrâ li'l-mü'minîn.) [Elîf, lâm, mîm, sâd. Bu kendisiyle insanları uyarman ve mü'minlere öğüt vermek için sana indirilen bir kitaptır. Artık bu hususta kalbinde bir şüphe olmasın.] (A'raf, 7/1-2) Yine burada, (Elîf, lâm, mîm, sâd.) huruf-u mukattaatından sonra, kitap, yâni Kur'an-ı Kerim sözü geçiyor.

الرَّكِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ
مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

(إبراهيم: ١)

(Elif, lâm, râ, kitâbün enzelnâhu ileyke lituhrice'n-nâse mine'z-zulümâti ile'n-nûri bizni rabbihim ilâ sırâtî'l-azîzi'l-hamîd.) “Sana indirdiğimiz kitap, Rablerinin izniyle insanları zulmetlerden nûra kavuşturman, Azîz ve Hamîd olan Allah’ın yoluna çıkarman içindir.” (İbrâhim, 14/1) diye yine kitap, Allah’ın kelâmı zikrediliyor.

الْمَ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَأَرْيَبَ فِيهِ
مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(السجدة: ١-٢)

(Elîf, lâm, mîm. Tenzîlü'l-kitâbi lâ raybe fîhi min rabbi'l-âlemîn.) Yine hurûf-u mukattaattan sonra, “Kitabın indirilişi şeksiz, şüphesiz alemlerin Rabbindendir.” (Secde, 32/1-2) diye bildiriliyor.

حَمَّ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

(المؤمن: ١-٢)

(Hâ, mîm. Tenzilü'l-kitâbi mina'llâhi'l-azîzi'l-alîm.) [Hâ, mîm. Kitabın indirilmesi, Azîz ve Alîm olan Allah katındandır.] (Mü'min, 40/1-2)

حَمَّ عَسَقَ كَذَلِكَ يُوجِي إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

(الشورى: ۱-۳)

(Hâ, mîm. Ayn, sîn, kâf. Kezâlike yûhî ileyke ve ile'llezîne min kablike'llâhü'l-azîzü'l-hakîm.)
“Hâ, mîm. Ayn, sîn, kâf. İşte Azîz ve Hakîm olan Allah, sana ve senden öncekilere bu tarzda vahyetmiştir.” (Şûrâ, 42/1-3) diye, hep kutsal kitabımızdan, Kur'an-ı Kerim'den bahseden sûrelerin başında bu harfler var diye, bu harflerin mânâsını anlamak hususunda gayret sarf eden alimler, buna dikkati çekmişler.

Kur'an-ı Kerim'de sûrelerin başında bulunan, tek tek okunan bu harfler, 14 cins harftir. Alfabenin harflerinin yarısı kadar... Bu harflerin hangi harfler olduğu hatırdta kalsın düşüncesiyle, bir ârif zat bunları şöyle bir ibârede toplamış:

نَصٌّ حَكِيمٌ قَاطِعٌ لَهُ سِرٌّ

(Nassun hakîmün kâtıun lehû sirr.) Bu ibare hem 14 harfi içine alıyor, hem de biraz da tarif gibi oluyor. O bakımdan da güzel:

(Nassun hakîmün) “Hikmetli bir belge, (kâtıun) kesin, hikmetli bir hükm-ü ilâhi... (Lehû sirr) içinde bir sır var. O sırrı ihtivâ ettiği için, böyle

remizli olarak yazılmış.” mânâsına da geliyor. Bu ibarede hem 14 harf yer alıyor, hem de hurûf-u mukattaatı bir bakıma bize güzel bir şekilde tarif ediyor. En güzel özeti bu cümleyle yapmış oluyor diye düşünüyorum.

Bunlar Cenâb-ı Hakk'ın ibretli hükümleridir, hikmetlidir, kesindir ve sırrı vardır, remizleri vardır. Bu remizler üzerinde çeşitli alimler çeşitli çalışmalar yapmışlar, bunun üzerinde kitaplar yazmışlardır.

Hattâ ben hatırlıyorum, Ankara'da iken bir zât Fâtîha Sûresi ile, Kur'an-ı Kerim'in geriye kalan bütün öbür tarafının arasındaki esrârengiz ilişkiler üzerinde çalışıyordu. Bizi de evine davet etmiş ve bazı şeyler sormuştu. Yâni, Fâtîha'nın her ayetinin, ta birinci ayetinden sonuna kadar Kur'an-ı Kerim'in ana şemasını gösterdiğini ve bir yerlerle ilişkisi olduğunu sezinlemiş ve onun üzerinde çalışıyordu. Bu ilişkileri de, bu hurûf-u mukattaat remzediyor diye söylüyordu.

Hâsılı işte böyle esrarlı, hikmetli, ama içinde Cenâb-ı Hakk'ın esrâr-ı ilâhiyyesi, remzi, şifresi olan harfler oluyor bu harfler.

c. Yahudilerin Hesabı ve Şaşırmaları

Bu hususta bir de hadis-i şeriflerden rivayet var, onu nakletmek istiyorum. Bu hadis-i şerife göre, Peygamber SAS'in zamanında Medine'de yaşayan yahudiler, bu hurûf-u mukattaanın harf değerlerinin önemli olduğuna dair bir şeyler söylemişler. Peygamber Efendimiz'in

de, onların bu hurûf-u mukattaanın harf değeri karşılığı, yâni ebced hesabına göre yorumlamalarına cevabı var. Bu hadis-i şerifi de okumak istiyorum bu konuda:

İbn-i Abbas'tan ve Câbir ibn-i Abdullah ibn-i Rebab'dan rivayet edildiğine göre, dedi ki:

قَالَ مَرَّ أَبُو يَاسِرِ بْنِ أَخْطَبٍ فِي رِجَالٍ مِنْ يَهُودِ
بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَتْلُو
فَاتِحَةَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

الْمَ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ فَآتَى أَخَاهُ حَيْيَ
بْنَ أَخْطَبٍ فِي رِجَالٍ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ
تَعْلَمُونَ وَاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ

مُحَمَّدًا يَتْلُو فِيمَا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ
الْمَ ذَلِكَ الْكِتَابُ

لَا رَيْبَ فِيهِ فَقَالَ أَنْتَ سَمِعْتَهُ قَالَ نَعَمْ

(Kâle: Merrâ ebû yâsiri'bni ahtab fî ricâlin min yehûd bi-rasûli'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem, ve hüve yetlû fâtihate sûreti'l-bakarah: Elîf, lâm, mîm. Zâlike'l-kitâbü lâ raybe fîh.) Yahudilerin hahamlarından, alimlerinden, Medine'deki kabilelerin birisine mensub olan Yâsir ibn-i Ahtab, yahudilerden bir grupta beraber, kalabalığın içinde geçiyordu. O sırada Peygamber SAS Efendimiz, (Elif, lâm,

mîm. Zâlike'l-kitâbü lâ raybe fîh) diye, bu şimdi başlamış olduğumuz Bakara Sûresi'nin baş tarafını okumaktaydı. Onlar da Peygamber Efendimiz'in neler söylediğini dinlediler.

(Feetâ ehâhu huyeyi'bne ahtab, fî ricâlin mine'l-yehûd) Ondan sonra, yine böyle kalabalık halde kardeşi Huyey ibn-i Ahtab'ın yanına geldi. O da yahudi. *(Ve kâle: Ta'lemûne va'llâhi lekad semi'tü muhammeden yetlû fîmâ enzele'llâhu teâlâ aleyhi: Elif, lâm, mîm. Zâlike'l-kitâbü lâ raybe fîh.)* “Biliyor musunuz, vallâhi ben bugün Muhammed'in Allah'ın kendisine indirdiği bu ayetleri okuduğunu duydum.” diye yolda geçerken duyduğunu nakletti.

Yahudi bunlar. Kardeşine söylüyor. Ama kalabalık, yanında beraber gittikleri insanlar var. *(Fekâle: Ente semi'tehû)* O zaman Huyey, Yâsir'e: “Sen duydun mu lafları?” dedi. *(Kâle: Neam)* O da, “Evet, duydum.” dedi.

قَالَ فَمَشَى حُيَيْبُ بْنُ أَخْطَبٍ فِي أَوْلِيكَ النَّفَرِ

مِنَ الْيَهُودِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَقَالُوا يَا مُحَمَّدُ أَلَمْ يُذَكِّرْ أَنَّكَ تَتْلُوا فِيمَا

أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ أَلَمْ ذَلِكَ الْكِتَابُ

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بَلَى فَقَالُوا جَاءَكَ

بِهَذَا جِبْرِيلَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَقَالَ نَعَمْ قَالُوا
لَقَدْ بَعَثَ اللَّهُ قَبْلَكَ أَنْبِيَاءَ مَا نَعْلَمُهُ بَيْنَ لِنَبِيِّ
مِنْهُمْ مَا مُدَّةَ مُلْكِهِ وَمَا أَجَلَ أُمَّتِهِ غَيْرُكَ

(Kàle: Femeşâ huyeyi'bnü ahtab fî ülâike'n-nefer mine'l-yehûd, ilâ rasûli'llâh) Bu sefer Huyey ibn-i Ahtab isimli yahudi ümmetiyle, kalabalığıyla beraber Rasûlüllah'a geldi. Hepsi birden SAS'in yanına geldiler. Dediler ki:

(Yâ muhammed! E lem yüzker enneke tetlû fî mâ enzele'llàhu aleyke elif, lâm, mîm. Zâlike'l-kitâb...) "Sana Allah'ın indirdikleri ayetler arasında sen, (Elif, lâm, mîm.) diye bir şey okumuşsun, okudun mu?.." (Fekàle rasûlü'llàh salla'llàhu aleyhi ve sellem: Belâ.) "Evet, okudum." dedi Peygamber SAS.

(Fekâlû: Câeke bi-hâzâ cibrîlü min indi'llâh?) "Bu sözleri sana Allah tarafından Cebrâil mi getirdi?" diye tekrar soruyor o yahudi, Peygamber Efendimiz'e. (Fekàle: Neam.) Peygamber SAS buyuruyor ki: "Evet Cebrail AS getirdi."

(Kâlû: Lekad beaseke'llàhu kableke enbiyâe mâ na'lemühû beyyene li-nebiyyin minhüm mâ müddete mülkihi ve mâ ecele ümmetihî gayrüke) "Biz biliyoruz ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri senden önce peygamberler indirdi ve onlardan her bir peygambere kendisinin ne kadar hüküm süreceğini ve ümmetinin müddetinin ne kadar olduğunu bildirdi." dedi.

فَقَامَ حَيِّيْ بْنِ اٰخْطَبُ وَاَقْبَلَ عَلٰى مَنْ كَانَ مَعَهُ

فَقَالَ لَهُمُ الْاَلِفُ وَاحِدَةٌ

وَاللّٰمُ ثَلَاثُونَ وَالْمِيْمُ اَرْبَعُونَ فَهٰذِهِ اِحْدٰى

وَسَبْعُونَ سَنَةً اَفْتَدْخُلُوْنَ فِيْ دِيْنِ نَبِيِّ اِنَّمَا

مُدَّةٌ مِّلْكِهِ وَاَجَلُ اُمَّتِهِ اِحْدٰى وَسَبْعُونَ سَنَةً

(Fekâme huyeyi'bnü ahtab ve akbele alâ men kâne meahû ve kâle lehüm) “Bu Huyey ibn-i Ahtab kalktı ve beraberinde geldiği kalabalık yahudilere dedi ki: (El-elifü vâhidetün, ve'l-lâmü selâsûn, ve'l-mîmü erbaûn; fehâzihî ihdâ ve seb'ûne seneten. E fetedhulûne fî dîni nebiyyin innemâ müddeti mülkihî ve ecelü ümmetihî ihdâ ve seb'ûne seneh?)

Etrafındaki insanları caydırmağa çalışıyor. Dedi ki: “Buradaki, yâni *Elif*, *lâm*, *mîm*'deki *elif* birdir, –ebced hesabına göre rakam değeri– *lâm* otuzdur, *mim* de kırktır. Bunun toplamı 71 eder. Siz hükmü 71 sene sürecek olan, ümmeti 71 sene sürecek olan bir peygamberin dinine mi gireceksiniz?” dedi.

Yâni, caydırmak istiyor. Buradan 71 rakamını çıkarıyor. Kendisi yahudice, onların adetlerine göre ebced hesabıyla bir mânâ çıkartmağa çalışıyor. Böylece etrafındaki kalabalığı Peygamber Efendimiz'e inanıp tâbî olmaktan döndürmeğe çalışıyor.

ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ هَلْ مَعَ هَذَا غَيْرُهُ

فَقَالَ نَعَمْ قَالَ مَا ذَاكَ

قَالَ الْمَصَّ قَالَ هَذَا أَثْقَلُ وَأَطْوَلُ

الْأَلِفُ وَاحِدٌ وَاللَّامُ ثَلَاثُونَ

وَالْمِيمُ أَرْبَعُونَ وَالصَّادُ تِسْعُونَ

فَهَذِهِ إِحْدَى وَثَلَاثُونَ وَمِائَةٌ سَنَةً

(Sümme akbele alâ rasûli'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem, fekàle) Bu sözlerle yetinmedi, sonra Peygamber Efendimiz'e döndü: (Yâ muhammed, hel mea hâzâ gayruhû?) “Yâ Muhammed! Senin yanında, bu (Elif, lâm, mîm)’den başka, böyle indiğini söylediğin bir şeyler de var mı?..”

(Fekàle: Neam.) Peygamber Efendimiz buyurdu ki: “Var!” (Kàle: Mâ zâke?) “Nedir o başkası?” dedi. (Fekàle) Buyurdu ki Peygamber Efendimiz: (Elif, lâm, mîm, sàd.)

(Kàle: Hâzâ eskalü ve atvel) “Şimdi bu daha ağır oldu ve daha uzun oldu. Elif 1, lâm 30, mim 40, sad da 90... (Fehâzihî ihdâ ve selâsûne ve'l-mieh) 131 sene eder bu.” dedi. [Toplama hatası yapmış, hepsinin toplamı 161 yıl eder.]

Bu sefer ilk sözünü kendisi tekzib etmiş oldu.

هَلْ مَعَ هَذَا يَا مُحَمَّدٌ غَيْرُهُ قَالَ نَعَمْ قَالَ
مَا ذَاكَ قَالَ الرَّقَالَ هَذَا أَثْقَلُ وَأَطْوَلُ
الْأَلِفُ وَاحِدَةٌ وَاللَّامُ ثَلَاثُونَ
وَالرَّاءُ مِائَتَانِ فَهَذِهِ
إِحْدَى وَثَلَاثُونَ وَمِائَتَانِ سَنَةً

(*Hel mea hâzâ yâ muhammed, gayruhû*)
“Bundan başka da var mı?” diye bu sefer merakla başka şeyleri kurcalıyor, soruyor.

(*Kàle: Neam*) Peygamber Efendimiz buyurdu ki: “Evet, daha da var.”

(*Kàle: Mâ zâke*) “Nedir o başkası?..”

(*Kàle: Elif, lâm, râ...*) “Bir de ‘Elif, lâm, râ...’ var.”

(*Kàle: Hâzâ eskalü ve atvel*) “Bu daha da ağır ve uzun oldu. *Elif* 1, *lâm* 30, *râ* da 200... O zaman 231 sene eder.” dedi.

فَهَلْ مَعَ هَذَا يَا مُحَمَّدٌ غَيْرُهُ قَالَ نَعَمْ
قَالَ مَاذَا قَالَ الْمَرَ قَالَ هَذِهِ أَثْقَلُ وَأَطْوَلُ
الْأَلِفُ وَاحِدَةٌ وَاللَّامُ ثَلَاثُونَ
وَالْمِيمُ أَرْبَعُونَ وَالرَّاءُ مِائَتَانِ
فَهَذِهِ إِحْدَى وَسَبْعُونَ مِائَتَانِ

(Fehel mea hâzâ yâ muhammed, gayruhû)
“Bundan başka da var mı?” diye yine sordu.

(Kâle: Neam) “Evet, var.” buyurdu Peygamber Efendimiz.

(Kâle: Mâ zâ?) “Ne var?..”

(Kâle: Elif, lâm, mîm, râ.) “‘Elif, lâm, mîm, râ.’ var.” dedi.

(Kâle: Hâzihî eskalü ve atvel) “Bu daha da ağır ve uzun oldu.” dedi. “Elif 1, lâm 30, mîm 40, râ da 200... Hepsi 271 sene eder.” dedi.

ثُمَّ قَالَ لَقَدْ لَبِسَ عَلَيْنَا أَمْرَكَ يَا مُحَمَّدُ

حَتَّى مَا نَذْرِي أَقْلِيلاً أُعْطِيتَ أَمْ كَثِيراً

ثُمَّ قَالَ قَوْمُوا عَنْهُ

ثُمَّ قَالَ أَبُو يَاسِرٍ لِأَخِيهِ حَيِّ بْنِ أَخْطَبٍ

وَ لِمَنْ مَعَهُ مِنَ الْأَخْبَارِ

مَا يُدْرِيكُمْ لَعَلَّهُ قَدْ جَمَعَ هَذَا لِمُحَمَّدٍ كُلَّهُ

إِحْدَى وَسَبْعُونَ إِحْدَى وَثَلَاثُونَ وَمِائَةً

وَ إِحْدَى وَثَلَاثُونَ وَمِائَتَانِ وَ إِحْدَى

وَسَبْعُونَ وَمِائَتَانِ فَذَلِكَ سَبْعَ مِائَةٍ وَ أَرْبَعَ

سِنِينَ فَقَالُوا لَقَدْ تَشَابَهَا عَلَيْنَا أَمْرُهُ

(محمد بن اسحاق عن ابن عباس و عن جابر بن عبد الله)

(Sümme kàle) Sonra da dedi ki: (*Lekad lebise aleynâ emruke yâ muhammed!*) “Kafamız karıştı, senin işini biz anlayamadık yâ Muhammed! (*Hattâ mâ nedrî e kalîlen u’tîyte ev kesîrâ.*) Sana müddet, devlet, şevket ve devam çok mu verildi, az mı verildi, anlayamadık.” dedi.

(Sümme kàle: Kùmû anhüm) Yanındaki kalabalığa, “Haydi kalkın, buradan gidelim!” dedi. (*Sümme kàle ebû yâsir li-ahîhi ve li-men meahû mine’l-ahbâr*) O ilk duyup da bu Huyey’e bilgiyi götüren Ebû Yâsir, kardeşi Huyey ibn-i Ahtab’a ve yahudi alimlerinden onun yanındaki insanlara dedi ki:

(*Mâ yüdrîküm leallehû kad cemea hâzâ li-muhammedin küllehû*) “Belki bu Muhammed için, bütün bu rakamların hepsi birden verilmiştir.” dedi. Bütün o evvelki rakamları saydı, (*Fezâlike seb’imieh ve erbaa sinîn*) “Yediyüz dört sene eder.” dedi.

Rakam üzerinde, ebced hesabı üzerinde meseleleri götürmeğe çalışıyorlar. Onların adetleri demek ki. (*Fekâlû lekad teşâbehe aleynâ emruhû*) “Bu Muhammed’in işine biz şaştık, aklımız karıştı, bir şey anlayamadık. Bu ayetlerden tam bir şey çıkartamadık.” dediler.

d. Muhkem ve Müteşâbih Ayetler

Bu Bakara Sûresi’nden sonra gelecek bir sûre var, Âl-i İmran Sûresi. Orada ayet-i kerimede, Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ
مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ

(آل عمران: ٧)

(Hüve'llezî enzele aleyke'l-kitâbe minhü âyâtün muhkemâtün hünne ümmü'l-kitâbi ve üharu müteşâbihât) “O Allah ki, sana kitabı (Kur'an'ı) indirdi. Bu Kur'an-ı Kerim'in içinde bir kısmı muhkem ayetlerdir; onlar kitabın anasıdır, özüdür, aslıdır. Bir kısmı da böyle herkesin kafasının anlayamayacağı, esrârengiz, mânâsı kapalı, örtülü, şifreli ayetlerdir.” (Al-i İmran, 3/7)

Bu yahudiler, “Aklımız karıştı. Muhammed'in işini az sanıyorduk, iş çoğaldı, çoğaldı, aklımız karıştı.” dediler. Bu ayet, işte bunlar için indi.

Demek ki, bu hadis-i şerifi göz önünde bulunduracak olursak, bu *hurûf-u mukattaa'*ya, sûrelerin başındaki tek tek okunan harflere, rakam değeri olarak değer veren ve bundan da belirli zamanlarda vukû bulacak bazı olayların senesini düşünen insanlar da olmuş. Hattâ Peygamber SAS Efendimiz'in devrinde, onun karşısına gelmişler, Peygamber Efendimiz'e rakamları söylemişler. Peygamber Efendimiz de, “O kadar değil; şu da var, bu da var...” demiş.

Demek ki, böyle bir şeyi red de etmiyor Peygamber Efendimiz. Belki hakîkaten rakam değeri de olabilir. Ama şu da var, şu da var deyince, “Ümmet-i Muhammed'in müddeti

sizin sandığınız kadar az değil. Bunların hepsi toplandığı zaman çok büyük rakamlar ediyor.” diye ifade etmiş oluyor.

Demek ki, sevgili izleyiciler ve dinleyiciler, Bakara Sûresi'nin, Kûfiyyûn'a göre birinci ayeti, (*Elif, lâm, mîm.*)'dir.

Şimdi bu ayetlerle ilgili çalışmalarını yapan alimlerin bir kısmı Kûfiyyûn, Kûfe şehrinde oturan alimler; bir kısmı Basriyyûn, Basra'da oturanlar; bir kısmı Şâmiyyûn, Şam cihetinde oturanlar; bir kısmı Hicâziyyûn, Hicaz cihetinde oturanlar... Tabii hepsi güzel güzel çalışmalar yapmışlar, görüşlerini, kanaatlerini ortaya koymuşlar. Kur'an-ı Kerim üzerinde tefsir kitapları yazmışlar, ayetler üzerinde fikirlerini beyan etmişler. Onların görüşleri arasında tabii, farklar da olabiliyor. Çünkü incelemelerden başka başka sonuçlara ulaşmış olabiliyorlar.

Kûfiyyûn'un, Kûfeli olan alimlerin kanaatine göre Bakara Sûresi'nin birinci ayeti, (*Elif, lâm, mîm*)'dir. Bu birinci ayet işte bu kadar böyle esrar-ı ilâhiyyeyi ihtiva ediyor. Nice nice mânâlara kapı açma durumunda... Nice nice remiz ve işaretleri taşıyor.

Bunu böyle (*Elif, lâm, mîm.*) diye buyurduktan sonra, ister bu İbn-i Abbas RA'ın dediği gibi, bu ayetlerin her birisi bir kelimeye delâlet etmiş ve “Ben her şeyi bilen Allah'ım!” diye başlamış olsun; ister Esmâ-i Hüsnâ'ya delâlet etsin; birinci ayet-i kerime böyle başlıyor.

Bu hurûf-u mukattaa ile başlayan bütün sûrelerde de, bu ayetlerin arkasından Kur'an-ı Kerim'in azametini, önemini ifade eden ibâreler, mânâlar geliyor.

Şimdi böylece, bugünkü konuşmamızda *hurûf-u mukattaa*'yı (Elif, lâm, mîm.)'le anlatmış olduk. Bundan sonraki dersimizde inşâallah mütebâkî, geride kalan ayetleri izaha geçeceğiz.

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ

(البقرة: ٢)

(Zâlike'l-kitâbü lâ raybe fîh, hüden li'l-müttakîn) (Bakara, 2/2) üzerinde inşâallah konuşacağız.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi hayırlı ilimlerle mücehhez eylesin... Kur'an-ı Kerim'i sevip, Kur'an-ı Kerim'i öğrenip, derinliğini anlayıp, ona göre yaşayan, Kur'an-ı Kerim'in emirlerini tutan kullarından eylesin...

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin, Âl-i İmran Sûresi'nin başında demin okuduğum ayetinde de belirttiği gibi, Kur'an-ı Kerim'in anasını, temelini teşkil eden muhkem ayetler var; arada da böyle bizim bilmediğimiz, belki bizden önceki, bizden sonraki asırlara işaretler veren, belki daha başka şifreler taşıyan, ince mânâlar var. İşte bütün bunlar gösteriyor ki, Kur'an-ı Kerim esrârengiz, nice nice olayları, mânâları ihtiva eden, Allah'ın hak kelâmıdır.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, Nazm-ı Celîli'nin esrarına cümlemizi âşinâ eyleyip, Kur'an-ı Kerim'in mânâsını anlayıp, ona uymayı nasîb eylesin... İnşâallah mütebâkî derslerimizde öbür ayetlerin izahına devam ederiz.

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun... *Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

08. 12. 1998 - AVUSTRALYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

